

10.09.2026

Innspill til Statsbudsjettet 2027 fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Norsk Bonde- og Småbrukarlag sender herved over innspill til statsbudsjettet 2027.

Statsbudsjettet for 2027 må prioritere tiltak for økt totalberedskap og i første linje må det innføres tiltak for økt matvareberedskap, både som sikkerhetspolitisk trygghet og for nødvendig klimatilpasning. Jordbruksforhandlingene er viktige for, men må ikke begrenses til, å forme landbrukspolitiske virkemidler. Det er viktige ordninger og tiltak som må prioriteres i statsbudsjettet for 2027, for å sikre økte midler til en sektor med store investeringsbehov og som har en bred samfunnsnyttig verdi utover jordbrukets egne sysselsetting og verdiskaping.

Som et innspill til kravet om økte bevilgninger til norsk matvareberedskap i statsbudsjettet for 2027 har Norsk Bonde- og Småbrukarlag utarbeidet en [Beredskapsplan for norsk jordbruk; for økt matvareberedskap og totalberedskap i hele landet.](#)

KAPITTEL, POST	Ønskede tiltak	
Kap. 5511, post 70 FIN	Overgang fra kronetoll til prosenttoll	
Kapt. 1142, post 82 (NY) LMD	Beredskapstilskudd til jordbruket*	3 000 mill. Kr.
	*Eventuelt: gjennomføre en utredning av innretning på beredskapstilskudd til jordbruket	3 mill. kroner
Kapt. 1142, post 81	Tilskudd til næringsmiddelbedrifter i Troms og Finnmark	øk med 9 mill. Kr.

LMD		Til 30 mill. kr.
Kapt. 1142, post 21 LMD	Beredskapslager for såkorn og matkorn	Øk til 6 mnd lagring av matkorn Utvid ordning til såkorn og andre såvarer
Kapt.1150 post 78.12 AID	Fjerning av samordningsregelen for avløsertilskuddet ved sykdom mm.	344 mill. Kroner
Kapt.1149, post 72 (NY) LMD	Jordpakke: Tilskudd til drenering av jordbruksareal	
Kapt. 1115, post 1 LMD	Mattilsynet: innføre ordning for gratis øko-sertifisering	20 mill. kr.
Kapt. 1137. LMD	Organisasjonsstøtten	justering basert på lønnsutvikling
Kapt. 1150, post 72	Kompensasjon for tap – kadmium i løk, overslagsbevilgning	Videreføre post, 7 mill. kroner
Kapt. 5501, post 72 FIN	Likestilling av Inn på tunet med annen næringsvirksomhet i landbruket	
Kap. 1420, post 73: KLD	FKT-midler: Tapsforebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak	29 mill. Kroner til 100 mill. Kroner
Kap. 1429, post 76: KLD	Utvalgte kulturlandskap (UKL) og Verdensarvområdene (VAO) - øke under KLD pga Røros og Circumferensen utvidelsen	1,5 mill. kroner til 20 mill. kroner

Kap. 5511, post 70; Tollvern

Det viktigste virkemiddelet for å nå målet om 50 pst. selvforsyning, korrigert for import av fôrråvarer, er bedre lønnsomhet på norske planter. Tollvernet må brukes slik at man bedrer lønnsomhet for planteproduksjon på arealer i Norge i forhold til produkter basert på importert planteproduksjon. Dette vil bidra til økt bærekraftig ressursbruk på beiteressurser som ellers ikke kan brukes til mat til mennesker.

Å hente ut økte priser i markedet ved et styrket tollvern, er viktig langt utover behovet for en bedre inntekt for bonden. Hvis jordbruket skal levere på beredskap og økt selvforsyning trenger vi å frigjøre tilskudd fra volumproduksjon til bruk av jord. Det får vi ikke til uten et sterkt tollvern med muligheter for økte priser i markedet.

- **Norsk Bonde- og Småbrukarlag forventer at regjeringen utnytter handlingsrommet i WTO-avtalen for å styrke norsk jordbruksproduksjon. Tollvernet må styrkes for å kunne heve lønnsomheten i norsk produksjon. Internasjonale handelsavtaler, og særlig WTO-avtalen, legger begrensninger på bruk av toll.**

For å sikre norsk jordbruks konkurransekraft og et aktivt jordbruk over hele landet, er det nødvendig å utnytte de virkemidlene for importvern som allerede eksisterer.

Etter omlegging til prosenttoll for potet, har man sett svært positiv utvikling i norsk potetproduksjon. Løk og epler er varer som i dag presses i markedet av importert vare, og hvor det er behov for og stort potensial i å styrke importvernet.

- **Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at det til enhver tid må benyttes den formen for tollbeskyttelse, krone- eller prosenttoll for norske råvarer, som gir best beskyttelse. Det må legges om til prosenttoll for løk og epler.**

Kapt. 1142, post 82 (NY): Beredskapstilskudd til jordbruket

Matvareberedskap må forstås som den maten vi kan produsere og lagre i ei tid der landegrensene er stengt, og vi er forhindret fra å benytte drivstoff og teknologi som må hentes utenfra. En høyest mulig selvforsyningsgrad er det beste utgangspunkt for å kunne forberede samfunnet på sterk evne til sjølberging i krisetider.

Norsk matberedskap er en del av totalberedskapen. I ei tid med klimakrise, krig og uforutsigbare globale markeder må vi styrke evnen til å produsere og lagre mat i Norge. Levende bygder og bønder er grunnmuren i vår matsikkerhet. For å sikre framtidig produksjon og selvforsyning må jord holdes i drift, kunnskap videreføres og ressursene fordeles over hele landet.

Jordbruksproduksjon er også en beredskap i et videre perspektiv. Bønder disponerer spredevogner som kan brukes til brannslukking samt traktorer, tilhengere, gravere, strømaggregater og annet redskap som kan rekvireres i en nødsituasjon. Mange gårder har brønner med vann, som kan bidra til vannsikkerhet i krise. Gårdene har egne dieseltanker. Ved behov er det mulig å gjeninnføre ordningen med nødtank for diesel på gårdene.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag ber om innføring av sivile beredskapstilskudd til å:

- innføre et nasjonalt beredskapstilskudd som styrker drift på eksisterende bruk
- Stimulerer til nyetablering og reetablering av jord i drift
- legge til rette for desentraliserte foredlingsanlegg
- lagerkapasitet for mat, drivstoff og reservedeler
- bygge opp kompetanse i landbruket i samarbeid med kommuner og beredskapsmyndigheter om beredskapspotensiale på gårdsnivå

Nasjonalt beredskapstilskudd til drift på eksisterende bruk:

Norsk Bonde og Småbrukarlag foreslår å utrede innføring av et beredskapstilskudd pr. gårdsbruk pr år. Tilskuddet bør utbetales til alle bruk som oppfyller kravene til å motta ordinært produksjonstilskudd. Det skal ikke knyttes opp mot størrelse på gården eller produsert mengde, og vil derfor ikke bidra til overproduksjon. Ordninga vil derimot styrke økonomien og bidra til at flest mulig gårdsbruk holdes i drift.

Kapt. 1142, post 81: Tilskudd til næringsmiddelbedrifter i Troms og Finnmark

Tilskudd til næringsmiddelindustrien i Troms og Finnmark som ble innført i 2025, og har stort potensial for å bidra til en robust videreforedlingsindustri i de nordligste delene av landet, hvor strukturen i dag er svært sårbar økonomisk og ressursmessig. Tilskuddet er et viktig tillegg for å opprettholde mottaksplikten og forsyningsplikten for meierier og slakterier i nord, og er et beredskapstiltak for matberedskap i en landsdel med sårbar varetilførsel og behov for tiltak for å opprettholde landbruket. Tilskuddet bør være overførbart, for å sikre en fleksibilitet for posten som er nødvendig for tilskuddsmottakerne.

- ***Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener tilskuddet til næringsmiddelindustrien i Nord-Norge må økes til 65 mill. kroner i 2027. Satsingen må sikres forutsigbar og stabil finansiering i Statsbudsjettet over tid.***

Kap. 1142, post 21: Beredskapslagring av mat- og såkorn

Regjeringen har tydelige og gode mål for beredskapslager av korn og kornpolitikken for øvrig. 50/70/90 (50 pst. sjølforsyning, 70 pst. forkorn, 90 pst. matkorn) er et viktig og riktig mål NBS støtter fullt ut. Utfordringen i dag er at det ikke bygges tilstrekkelig lager og tørke kapasitet i kornsektoren for å imøtekomme dette.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at like viktig som å lagre matkorn, er å lagre såkorn og andre såfrø. Ekstremværhendelser i 2023 resulterte i at det i 2024 måtte importeres såkorn fra Finland. Norge er heldige som har en nabo i øst som med hele 80% sjølforsyning, mot vår på 39%. Finland stoppet til slutt eksporten av bygg til Norge, for å sikre sin egen beredskapssituasjon.

I tillegg til lager av matkorn, vil lagerkapasitet på innsatsfaktorer i jordbruket være nødvendig for å være rustet for forsyningssvikt fra utlandet. Matlager for såkorn bør være en del av løsninga, men må komme sammen med et beredskapslager for andre såvarer. Det vil ikke være tilstrekkelig med nasjonal eller lokal forsyning av korn for å opprettholde et holdbart kosthold i krisetid, og en rekke ulike såfrø bør være tilgjengelig for et slikt scenario.

- **Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever at ordningen for beredskapslagring utvides til lagring av såkorn og andre såvarer.**

Volumet i såkornberedskapsordningen legger i dag opp til et beredskapslager på 25 prosent av et års omsetning av såkorn i et normalår inkl. såkornforretningenes egne forretningsmessige lager som skal være på minimum 5 prosent. Det er vårkornkvantumet som inngår i beregningsgrunnlaget. Finansieringen er over jordbruksavtalen.

- **Ordningen bør endres og finansieres over Kap. 1142, post 21, hvor beredskapslagring av matkorn henter sine midler.**

Ordningen for beredskapslagring av matkorn finansieres over statsbudsjettet og tar sikte på tre måneders lagring, om lag 83 000 tonn. Ordningen – slik den er innført – har svekket lagersituasjonen for korn i jordbruket. Det bygges ikke ny kapasitet for mer enn 15 000–20 000 tonn i beredskapsordningen. Ordningen reduserer dermed lagermuligheten for aktørene med mer enn 60 000 tonn, som må reetableres.

Feilen er at det ikke er stilt krav om nybygg i de langsiktige avtalene som er inngått. Dette gjør ordningen billigere, men behovet for de 60 000 tonnene er like stort. En aktør som har gått inn på slik langtidsleie har i ettertid varslet et mulig økt behov for dobbel mottaksplikt som følge av mindre lagerplass for ordinært korn. Måten dette er gjennomført på er uheldig, men situasjonen må håndteres. Det betyr at kostnadene kommer tilbake som økte investeringer i lager på fellesanlegg, i størrelsesorden minst 600 mill. kroner. Slik beredskapsordningen for matkorn er rigget, er kostnader flyttet inn i landbrukets kornsektor fra det som skulle vært en selvstendig ordning over statsbudsjettet.

- **Post 21 til beredskapslagring av matkorn må utvides med mål om beredskapslager for 6 mnd.**
- **Post for beredskapslager av matkorn må ligge på nivå slik at det sikrer en fullstendig finansiering av bygging av beredskapslagring av matkorn – med krav om nybygg.**

Post 78.12 Velferdsordninger: Fjerning av samordningsregelen for avløsertilskuddet ved sykdom mm.

Samordning av tilskudd til avløser ved sykdom mot inntekt og ytelser fra NAV fra annet arbeid er en usosial ordning. Den gjør at de 82 pst. av bøndene som har annet arbeid ved siden av gården må velge å bruke annen inntekt til å betale for sykemelding og fødselspermisjon fra gården, eller å gå i fjøset selv. Ordningen forlenger sykdomsperioden og er et hinder for rekruttering og god dyrevelferd.

Samordningen hindrer bønder i å kunne ta ut fødsels- og foreldrepermisjon, og gjør at kvinner må stille dyr og ta tunge tak i fjøset lenge før kroppen er klar for det. Samordninga gjør også at sykemelding ofte blir en for stor utgift for syke bønder, som ikke kan ta seg råd til å leie inn avløser for å bli frisk. At dette fører til slitasje og forkorter perioden disse kan stå i arbeid synes å

være klart. Det kan antas at penger brukt på å fjerne samordningen vil være spart inn i bedret helse hos bønder.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag foreslår følgende endringer: Kap. 2650 Arbeids- og inkluderingsdepartementet – Sjukepengar, økes med til sammen 344 mill. Kroner (basert på mest oppdaterte prognose fra Landbruksdirektoratet.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag ønsker fjerning av samordning av tilskuddet til avløser, og ønsker å samarbeide om å finne riktig løsning og innretning for post i statsbudsjettet for fjerning av ordningen.

Kap.1149, post 72 (NY): Jordpakke: Tilskudd til drenering av jordbruksareal

Det er et stort behov for drenering i norsk landbruk, som ikke møtes med eksisterende tilskuddsordninger over jordbruksavtalen. Utfordringen med dagens tilskuddsordning er at den ikke er utløsende for drenering på steder hvor det er mer utfordrende terreng og behov for sterkere verktøy for å gjennomføre grøfting. Klimatilpasning i norsk jordbruk, i form av å sette mer jord i stand til dyrking i utfordrende vær og klima, bør være en sterk prioritering. Man ser tydelige tegn på påvirkningen de allerede pågående klimaendringene har på matproduksjon både nasjonalt og i naboland.

- **NBS ber om at det opprettes en post utenfor jordbruksavtalen, som er forbeholdt tilskudd til drenering der kostnadene ved drenering overskrider fast sats.**

Vedtak nr. 558, 8. april 2025/ Nasjonal strategi for økologisk jordbruk 2025-2032: Tiltak for økologisk landbruk

Stortingets mål om at 10 pst. av det totale jordbruksarealet skal være økologisk innen 2032 må følges opp med konkrete tiltak.

Det er generell bred enighet i verdikjeden for mat og dagligvare at en satsing på økt norsk økologisk produksjon kommer gjennom politiske krav. Å stille krav om en viss andel økologiske matvarer i offentlige anskaffelser, vil kunne stimulere til økt produksjon av norske økologiske matvarer og være vesentlig for næringa i å oppnå Stortingets vedtatte mål om ti prosent økologisk areal. Ved å nytte økologiske norske matvarer, vil også innkjøper vite at produktet oppfyller visse miljøkrav, og bidra til å nå kravet om minst 30 pst. vektning av klima og miljø i anskaffelser. Et konkret måltall er et tydelig signal og driver for offentlige aktører om å prioritere økologisk i sine anskaffelser.

- **NBS foreslår at det innføres et mål om 15 prosent norske, økologiske landbruksvarer i offentlige innkjøp.**

Kapt. 1115, post 1: Gratis øko-sertifisering

Som et ledd i å oppnå Stortingets mål om 10 prosent økologisk areal innen 2032, bør det innføres gratis bruk av sertifiseringsmerket for økologisk. Å tilrettelegge for sertifisering av

arealer som i dag drives økologisk eller tilnærmet økologisk ved å redusere kostnad ved bruk og kontroll av sertifiseringsmerket, vil være et målrettet og kostnadseffektivt tiltak. En slik ordning er i dag i bruk i Danmark.

- ***NBS foreslår at sertifiseringsmerket for økologisk bør bli gratis for produsent, med en økning i bevilgningen til Mattilsynet over kapt. 1115, post 1 på 20,0 mill. Kr.***

Kapt. 1137. Organisasjonsstøtten

Det ble gjennomført kutt i organisasjonsstøtten til en rekke organisasjoner med viktige roller i norsk sivilsamfunn i mat- og jordbrukssektoren i Statsbudsjett for 2026. Dette er svært uheldig i en tid hvor demokratiet utfordres fra mange kanter, og styrken i medvirkning ligger i at vi har et sterkt sivilsamfunn som bidrar til kunnskapsbaserte debatter og utfordrer byråkrati, næringsliv og politikk. Listen med organisasjoner som mottar støtte over LMD sitt budsjett representerer en bredde i norsk sivilsamfunn og av den norske befolkningen.

- ***NBS ber om å øke støttenivået til GMO-nettverket, Økologisk Norge, Spire, Folkeaksjonen ny rovviltpolitikk, Bondens Marked, Norsk Gardsost, Bygdekvinnelaget og Norges Birøkerlag.***

Kapt. 1150, post 72 Kompensasjon for tap – kadmium i løk, overslagsbevilgning

Stortinget har vedtatt en omfattende erstatningsordning for løkprodusenter som rammes av nye og strengere grenseverdier for kadmium, med mål om å gjøre bøndene så godt som skadesløse. EU-regelverket senker fra juli 2026 grenseverdien for kadmium i løk fra 0,05 til 0,03 mg/kg. Dette rammer særlig produsenter i Innlandet, hvor jordsmonnet enkelte steder har naturlig høyt innhold av tungmetaller på grunn av forekomster av alunskifer som inneholder kadmium. Løkpartier som overskrider grensen kan ikke selges, og produsentene risikerer store økonomiske tap.

Et flertall på Stortinget har instruert regjeringen om å innføre en erstatningsordning med minst 95 % kompensasjonsgrad for avviste løkpartier som overstiger de nye grenseverdiene.

Ordningen skal:

- gjelde for vekstsesongen 2026
 - baseres på Landbruksdirektoratets produsentpris for den aktuelle uken
 - være uten maksimaltak per produsent
 - være uavhengig av produksjonssviktordningen
 - Målet er å gjøre produsentene «mest mulig skadesløse».
- ***Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever at det legges opp til en videreføring av ordningen som gjelder for vekstsesongen i 2027, over statsbudsjettet i 2027.***

Kapt. 5501, post 72: Likestilling av Inn på tunet med annen næringsvirksomhet i landbruket

Foredling av egenproduserte råvarer er en viktig del av næringsvirksomheten for mange bønder. Lokalmaten bidrar til reiseliv, ivaretagelse av tradisjoner og næringsutvikling, og er en viktig del av verdiskapingen i jordbruket.

For stadig flere bønder er Inn på tunet (IPT) en viktig del av næringsvirksomheten. Dessverre rangeres IPT bare som en tilleggsnæring. Ved vurderinger av inntektsmuligheter på en landbrukseiendom har dette negativ betydning. Andre tilleggsnæringer, som f.eks. juletreproduksjon, småkraft og grus- og pukkverk, regnes som stedbunden næring skattemessig og gir grunnlag for jordbruksfradrag. Inntekt fra Inn på tunet regnes i dag som bi-inntekt, og verken dette eller lokal foredling av egne råvarer gir grunnlag for jordbruksfradraget.

- **Norsk Bonde- og Småbrukarlag peker på at lokal foredling av egenproduserte råvarer og Inn på tunet er stedbunden næring. Derfor må definisjonen i skatteregelverket endres, slik at inntekt fra disse aktivitetene kan legges til grunn for jordbruksfradrag på linje med andre inntekter fra jordbruket.**

Kapt. 1420, post 73: Tilskudd til rovvilttiltak

I Statsbudsjett for 2026 kuttet regjeringa bevilgningen til tilskudd til rovvilttiltak med totalt 20 mill. Kroner. 10 mill. kroner ble kuttet fra de kommunale og interkommunale skadefellingslagene, mens 10 mill. kroner ble overført for å finansiere tiltak i tiltaksplaner etter kvalitetsnormen for villrein.

Kutt i FKT-ordningen (tilskudd til forebyggende og konfliktdempende tiltak mot rovviltskader) innebærer at det nå er færre midler tilgjengelig til tiltak som direkte kunne ha forebygget tap og redusert konfliktnivået. FKT-ordningen er et helt sentralt virkemiddel for å dempe ulempene rovdyr påfører beitenæringa, og derfor også utfordringer for norsk matsikkerhet.

En styrking av FKT-ordningen er nødvendig for bedre dyrevelferd, for å redusere tapene til rovvilt, bidra til lavere erstatningsutbetalinger og sikre at bønder kan bruke beiteressursene på en tryggere måte. De kommunale og interkommunale skadefellingslagene er et effektivt tiltak for å følge opp rovviltforliket, og må sikres midler til videre drift. Lokal kunnskap om geografiske faktorer spiller en viktig rolle i effektiv og skånsom håndtering i situasjoner med behov for felling.

Rovdyrulempene er i dag altfor store, særlig fordi rovviltforlikets bestandsmål ikke følges opp i praksis. Når tapstallene er høye, og konfliktnivået i distriktene øker, er det avgjørende at staten styrker de tiltakene som kan gi rask, konkret effekt ute hos bøndene. Tap av beitedyr til rovvilt er belastende for den enkelte bonde, og koster samfunnet dyrt. FKT-ordningen må styrkes i en tid hvor man skal nå Stortingets mål om å øke sjølforsyningsgraden til 50 pst. innen 2030, og hvor vi vil trenge økt bruk av

utmarka som matressurs. Forvaltninga av rovvilt settes langt tilbake med kutt i budsjett for 2026, og må økes igjen i 2027

- ***Norsk Bonde- og Småbrukarlag ber om at post 73, Tilskudd til rovvilttiltak settes til 100 mill. Kroner.***

Kap. 1429, post 76: Utvalgte Kulturlandskap (UKL) og Verdensarvområdene (VAO)

Tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL) og tilskudd til tiltak i verdensarvområdene (VAO) brukes til miljøtiltak i noen av våre mest verdifulle kulturlandskapsområder. VAO og UKL ordningen bidrar til å ivareta kulturarv, ressursutnyttelse og tradisjonelle jordbruksmetoder i områder som bidrar til biologisk mangfold og beredskap i norsk sammenheng.

Støtten til VAO og UKL deles mellom klima- og miljødepartementet og jordbruksavtalen på landbruks- og matdepartementets budsjett.

- ***Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener det er stort potensial i ordningen for utvalgte kulturlandskap og tiltak i verdensarvområdene, og at støtten må sikre videre tilskudd til eksisterende områder og mulighet for å utvide ordningen til andre aktuelle områder.***